

U Firenci otvara god. 1829. vlastiti studio, radi portrete, biste, skulpture za spomenike.

Zapažanja i ideje iznio je u dvije knjige: »Putovanja, primjedbe i iskustva američkog kamenoresca« (1852) i »Uspomene H. Greenougha«, koju je posthumno izdao kritičar Henry Tuckerman (1855). Greenough je umro u Sommervilleu 18. XII 1852. »Uspomene« ponavljaju »Putovanja«.

Osvrt se bazira na knjizi »Form & Function« u izdanju »University of California Press«, sa osam ključnih Greenoughovih eseja prema tekstu »Uspomena«. To su eseji:

Aesthetics at Washington (Estetika u Washingtonu),

Remarks on American Art (Primjedbe o američkoj umjetnosti),

American Architecture (Američka arhitektura)

Relative and Independent Beauty (Uvjetovana i nezavisna ljepota),

Burke on the Beautiful (Burke o ljepoti),

Criticism in Search of Beauty (Kritika u potrazi za ljepotom),

Structure and Organisation (Struktura i organizacija),

Fashion in Relation to Progress (Moda u odnosu prema napretku).

Đorđe Petrović: teoretičari proporcija

vuk karadžić
beograd, 1967.

vladimir gvozdanović

Pitanje broja, odnosa, proporcija važno je poglavlje umjetničke prakse i umjetničke kritike. Autoritet mjere, numeričkog izraza, dakle određenost, trebalo bi da pruži umjetničkom stvaranju dignitet naučnog istraživačkog procesa, a kritičara da stavi u položaj učenjaka opremljenog preciznim naučnim instrumentima.

Epohe, koje promatraju s više interesa racionalni (i formalni) faktor estetskog procesa, s osobitom znatiželjom istražuju zakone proporcija i u vlastitoj praksi i u historijskoj baštini. Razdoblja »klasična« — antika, renesansa, rekurventni klasicizmi. I naše vrijeme, toliko prožeto vjerom ili praznovjerjem u moć nauke, pokazuje očitu težnju da nađe u broju čvrst oslonac za objektivno tumačenje umjetničkog fenomena.

Stoga valja svakako pozdraviti knjigu docenta beogradskog Arhitektonskog fakulteta Đorđa Petrovića »Teoretičari proporcija«. Prvi put se na našem jeziku pojavljuje djelo koje donosi pregled misli o proporcijama od starog Egipta do danas. Po naslovu djela očekivali bismo da je autor sukcesivno prikazao misli osnovnih teoretičara proporcija u prošlosti i sadašnjosti. Međutim, plašeci se vjerojatno prevelike opsežnosti knjige, autor je postupio drugačije. Kombinirao je prikaz fragmenata pojedinih teorija s historijskim pregledom »ab ovo«, s osnovnom težnjom da prikaže glavne oblike proporcioniranja — harmonijske odnose, kvadraturu i triangulaciju, metodu zlatnog reza. Zbog navedenog principa neke su epohe reprezentirane isključivo vlastitim teoretičarima (Rim — Vitruvije), a neke gotovo posve iz kasnijeg, pa i današnjeg kuta promatranja (npr. Egipat). Time knjiga gubi na sistematičnosti, ali ostaje vrijedan izvor informacija. Na žalost, iz pogovora doznajemo da je izdana u skraćenom obliku, te se možda upravo stoga osjeća stanovita nedorečenost (poglavlje o Bizantu), a ne doznajemo ništa o romanici i izvanevropskim sistemima, te vrlo malo o baroku.

Petrović se obilno služi originalnim citatima različitih autora i popraćuje ih svojim nenametljivim komentarom. Možemo samo požaliti da taj komentar nije kojiput iscrpniji. I ovdje je vjerojatno skraćivanje pridonijelo da neke pojave nisu adekvatno objašnjene. Tako na str. 168 Petrović kaže: »Ovde se lepo vidi Leonardov matematički sistem proporcija, a tumačenja ima na pretek. Dugo bi i suvišno bilo prepričavati sve to.« Ipak se čini da naš interes ostaje nezadovoljen. Ili na str. 162 spominje osebnju teoriju C. C. Osija, ali pitanje o njoj ne doznajemo ništa. Šteta također što nas Petrović nije sustavno upoznao sa sistemima vodećih teoretičara proporcija našeg vremena — Panovskog, Hambidgea,

Scholfielda. Tako je suvremena misao zastupljena samo s Le Corbusierom. Ali treba napomenuti da je upravo to poglavlje možda najuspješnije u čitavoj knjizi.

Kraćenjem je knjigu trebalo učiniti pristupačnijom čitaocu, koji ne raspolaže s mnogo vremena, ali je na žalost kojiput taj isti čitalac ostavljen pred nerasvijetljenom zagonetkom. Vrijedna je zasluga Đ. Petrovića što nas je detaljno informirao, iako nas možda nije potpuno uveo u svijet misli o proporcijama, upoznao nas s osnovnim principima i ukazao na razlike u stavu, ukazao na borbu mišljenja različitih teoretičara u vezi s istim ili sličnim problemima. To izvrsno definira Le Corbusier govoreći o modulatoru (str. 204):

»Jesu li ova vrata samo jedna od stotine ili hiljade čudotvornih, koja postoje u toj oblasti, ili smo pak mi, pukim slučajem, otvorili jedna jedina vrata, koja su čekala da budu otvorena.«

Knjiga je lijepo opremljena i bogato ilustrirana eksplikativnim shemama i snimkama originalnih tekstova i grafika iz različitih djela starijih autora. Ima doduše dosta štamparskih grešaka, ali one u većini slučajeva ne predstavljaju značajniju teškoću za upućena čitaoca. Trebalo bi ipak izbjeći onu zbrku oko Francesca di Giorgia u glavi 6, kojoj još pridonose opaske 87 i 88. Ima i nedosljednosti u fonetskom načinu pisanja stranih, osobito talijanskih imena. I nije li malo presmiono nazivati Dürera epigonom (str. 169)?

Na kraju, pošto nas je Đorđe Petrović ovako uputio u svijet proporcija, možemo samo poželjeti da se i integralna djela značajnih suvremenih teoretičara proporcija pojave na našem jeziku.

bruno zevi: kako gledati arhitekturu

k m a
dokumentacija
savremene arhitekture
beograd 1966.

antoaneta pasinović

Bruno Zevi, profesor sveučilišta u Rimu i Veneciji, osnivač Udruženja za organsku arhitekturu, generalni sekretar Nacionalnog urbanističkog instituta Italije, glavni urednik talijanskog arhitektonskog časopisa L'architettura, povjesničar i teoretičar arhitekture, jedna je od najznačajnijih figura talijanskoga kulturnog i umjetničkog života. Afirman i djelatan na svjetskom planu, uz Giediona, Mumforda, Pevsnera, Gropiusa, Richardsa, Joidicea, Wrighta i dr. pripada plejadi najznačajnijih povjesničara i teoretičara suvremene arhitekture.

U suvremenim kretanjima arhitektonske misli Zevi je jedan od najvatrenijih zagovornika organske koncepcije arhitekture, koja se razvijala u tradiciji Wrightove koncepcije prostora i koja predstavlja konfrontaciju racionalističkoj i univerzalističkoj koncepciji, čiji je najčuveniji pronosilac i teoretičar bio pokojni Le Corbusier.

U opsežnom teorijskom, povijesnom i kritičkom opusu B. Zevija ova je knjiga, izdana prvi put 1948, doživjela tri izdanja, te je uz knjigu »Povijest moderne arhitekture« (Storia dell'architettura moderna) najzapaženije djelo tog autora.

Prezentirajući našoj kulturnoj javnosti Zevijevo djelo »Kako gledati arhitekturu« Klub mladih arhitekata u Beogradu učinio je nov pionirski korak u publiciranju djela iz povijesti, teorije i kritike arhitekture i urbanizma u nas.

KMA u Beogradu započeo je s radom prije nekoliko godina. Počevši s prvim studijskim materijalima umnoženim šapirografom, oni su za nekoliko godina uspjeli zasnovati samostalnu biblioteku pod imenom »Dokumentacija savremene arhitekture«, koja je do danas obuhvatila dvije publikacije »za arhitekturu, urbanizam, industrijsko oblikovanje i vizuelna istraživanja«. (Uzged rečeno, slična strujanja u Zagrebu među studentima arhitekture pod imenom »Prostorne vizije«